
Tribuna:

**REFORMA EDUCATIVA, FORMACIÓ
I MERCAT DE TREBALL**

Coordinador: Josep M. Rotger

Presentació

Josep M. Rotger*

Una de les preocupacions bàsiques de la reforma educativa preconitzada per la LOGSE era la d'apropar el sistema educatiu a les necessitats del sistema productiu, qüestió que hom considerava una de les principals fallences de la LGE de 1970. Si existia aquesta preocupació, entre altres coses, era perquè la formació professional, tal com havia estat dissenyada en aquella Llei, no havia donat resposta a les expectatives dels que la van concebre. De fet, la idea original del legislador era que fos una sortida majoritària per a la població escolar, però en rea-

litat es va convertir en una opció de segon ordre davant el batxillerat, que en teoria havia estat concebuda com una via propèdèutica vers els estudis superiors.

Les raons d'aquest fracàs i de l'enorme decalatge provocat en el sistema educatiu són força complexes; entre les que s'han arguït hi ha: la manca d'una estratègia que prestigiés l'FP, la manca de recursos destinats a la seva posada en funcionament, la contracció brutal del mercat de treball produïda per la crisi econòmica del petroli, la manca d'adequació a les necessitats d'un mercat laboral canviant...

El cert és que les necessitats d'una economia en procés de canvi, i sotmesa a successives crisis que provocarien períodes terriblement durs de contracció i expansió del mercat laboral, com mai abans s'havien conegut en aquest país de forma tan ràpida, segurament hi incidiren de manera determinant. Però també hi va influir la dilació de la incorporació dels joves a un mercat de treball amb majors exigències de formació i amb necessitats de capacitació diferents a les exigides per un sistema productiu més rutinari, com ho era el dels anys seixanta; sobretot, hi van influir les noves formes d'organització del treball i la introducció de noves tecnologies que obren pas de forma progressiva al que s'ha volgut anomenar a societat de la informació o, més recentment, societat del coneixement.

---

* Josep M. Rotger i Cerdà és doctor en Sociologia i professor titular del Departament de Sociologia i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona. Imparteix cursos de sociologia de l'educació a l'Escola de Formació del Professorat i actualment està adscrit a l'Institut de Ciències de l'Educació. És també: director del Programa d'Estudis Superiors en Formació i Desenvolupament a les organitzacions, que es realitza en el marc de Formació Continuada Les Hores de la Fundació Bosch i Gimpera/Universitat de Barcelona; membre fundador de la xarxa EURESFORM i coordinador nacional d'ENSDHE.

Adreça professional: Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. Telèfon (93) 428 21 42. Fax (93) 402 10 16.

En aquest final de segle estem assistint a transformacions profundes que afecten la cultura, l'economia i les pròpies regles de la dinàmica social. L'educació no escapa a aquest procés de canvi, i molt menys encara ho fan les relacions que manté amb la resta de sistemes que conformen el conjunt de la societat. Aquesta dinàmica trenca els esquemes de relació intersistèmica tradicionals allarg d'aquest segle, i davant els decalatges que això provoca estem obligats a repensar el paper que hi juguen tots i cadascun d'ells i de quina manera cal afrontar aquests desajustaments.

L'escola i el sistema educatiu formal, tal i com els coneixem, són un fet relativament recent. Responen a un determinat model d'organització social i han exercit un paper rellevant en determinades societats -les que denominem desenvolupades i en vies de desenvolupament- però no són un fet «universal» i, de fet, hi ha molts analistes socials que comencen a posar-ne en dubte la funcionalitat i la capacitat de donar resposta a les necessitats de les societats emergents.

Els forts desajustaments entre sistema educatiu i sistema productiu, són un símptoma d'aquesta manca d'adequació del sistema d'educació formal i de la seva incapacitat real, tal com ara funciona, per donar satisfacció a les noves demandes i necessitats socials? Sembla haver-hi acord sobre la necessitat d'assolir majors

i millors quotes de capacitació de la força de treball i d'aconseguir nivells més alts i consistents de cultura per afrontar les formes de vida que eixigirà aquesta nova societat de la informació i del coneixement. Però, són l'escola i els sistemes educatius actuals els millors mitjans per aconseguir les capacitats emergents que ara ja comencen a fer falta? Tenim l'escola del present projectada cap al futur o vivim encara en un model ancorat en el passat?

Aquestes, entre d'altres, són reflexions que cal fer actualment, perquè si permetem que el sistema educatiu visqui basat en una inèrcia institucional i segons els interessos corporatius dels seus actors principals, només perquè encara juga un paper que serveix a les estratègies de determinats grups socials minoritaris, però no dona vertadera resposta a les necessitats que ja tenen plantejades les actuals societats i no preveu les que s'albiren, a un termini no gaire llarg està condemnat a desaparèixer. De fet, avui, l'escola no és ja sols un lloc d'aprenentatge, tal com Planas i Merino¹ afirmen a l'article d'aquesta TRIBUNA, sinó un espai que els joves utilitzen molt més enllà del que l'ordenament escolar té previst i, sovint, de manera diferent a la prevista. És necessari estudiar aquests comportaments i aquestes tendèn-

---

(1) PLANAS, J.; MERINO, R. «Els itineraris postobligatoris dels joves i la reforma escolar».

cies per copsar la real dimensió dels canvis que ja s'han produït i els vectors de transformació.

El que sembla cada vegada més clar és la necessitat d'apropar, ara ja, el sistema educatiu i el productiu, intercanviant i complementant sinèrgies de cara a produir les qualificacions dels treballadors que avui requereixen les organitzacions, i que, a causa dels canvis produïts a les darreres dècades, el sistema educatiu formal no pot assolir sol. Cal complementar l'educació donada a l'escola, als instituts i a la universitat amb períodes de pràctiques pilotades no des del sistema educatiu, sinó des de les pròpies organitzacions i amb la intervenció dels agents socials implicats. Cada vegada més caldrà anar cap a formes d'alternança entre treball i formació, per tal de fer possible l'actualització dels coneixements; el sistema educatiu, en aquest sentit, haurà d'adoptar formes més flexibles d'adaptació a aqueixes formes noves de relació amb el món del treball, prescindint de les traves burocràtiques i del tancament davant la possibilitat de reconèixer que el treball també qualifica i que, de vegades, ho fa de forma molt més eficaç que no pas el sistema d'ensenyament formal.

Cal que el sistema d'ensenyament incorpori alguns dels valors i de les formes de capacització provinents del món del treball, que hi hagi un major apropament entre aquests dos sistemes, i, sobretot, cal que el sistema d'ensenyament adopti for-

mes molt més flexibles de reconeixement dels aprenentatges aconseguits amb la realització d'un treball, que asseguri formes d'admissió d'aquests tipus d'aprenentatge de cara a la continuació d'estudis, amb la corresponent certificació formal dels crèdits i les titulacions assolides mitjançant el treball, la pràctica i l'experiència, a més de la reflexió i l'estudi. Però, com assenyala Francí⁽²⁾: «L'alternança escola-treball no existeix sense una col·laboració directa entre els centres escolars i les empreses del seu entorn».

Encara és d'hora per analitzar amb profunditat els efectes d'una reforma que està a mig aplicar o que encara no s'ha aplicat en totalment, especialment pel que fa a la formació professional. Malgrat tot, ja podem començar a albirar algunes de les seves virtuts i de les seves limitacions. La dinàmica social sovint va més ràpida que no pas les reformes legals, i moltes de les qüestions que hem apuntat abans encara no estan ben assumides per un sistema d'ensenyament molt encotillat per formalismes, inèrcies i interessos corporatius. Cal una reflexió a fons sobre totes aquestes qüestions si volem de veritat donar resposta al que la societat necessita, ara ja, a les acaballes del segle xx.

---

(2) FRANCÍ, J. «Alternatives de suport a la inserció en la formació professional inicial».